

Prema podacima objavljenim u izveštaju Regulatorne agencije ERE i dva posebna izveštaja MMF-a i Svetske banke, negativno je ocenjen napredak u okviru plana albanske Vlade o oporavku sektora električne energije i izražena zabrinutost zbog odugovlačenja reformi tokom izborne 2017. godine.

Imajući u vidu da je napredak reformi u sektoru električne energije nedovoljan, MMF je u svom najnovijem izveštaju izrazio zabrinutost zbog „stagnacije“ reformi i nedostatka transparentnosti na strani Vlade i javnih kompanija u sektoru o njihovom finansijskom statusu.

Istovremeno, Svetska banka, sa kojom se realizuje projekat oporavka sektora energetike, promenila je pokazatelj procene napretka ka postizanju ciljeva od „zadovoljavajući“ ka „relativno zadovoljavajući“ i indikator opšteg napretka u implementaciji od „relativno zadovoljavajući“ do „relativno nezadovoljavajući“.

Statistički podaci koji se odnose na sektor električne energije, koje je ERE dostavila BIRN-u, pokazuju da se smanjenje gubitaka u poslednje dve godine odvija sporije nego što je Vlada predvidela Planom oporavka sektora energetike. Podaci koje je podneo OSHEE pokazuju da su gubici u periodu od januara do avgusta 2017. godine iznosili 27,5%, dok je planom Vlade predviđeno da nivo gubitaka bude 21% u 2017. i 19% u 2018. godini.

U međuvremenu, loša hidrološka situacija tokom prošle godine uticala je da gubici Albanske elektroenergetske korporacije u periodu januar - septembar dostignu 4,2 milijarde leka (31,5 miliona evra), s obzirom da je na sebe preuzela deo uvoza neophodnog za pokrivanje domaće potrošnje. Dobit KESH iznosila je 797 miliona leka (5,98 miliona evra) u 2015. i 1,1 milijardi leka (8,25 miliona evra) u 2016. godini, dok su gubici samo u prvih devet meseci 2017. dvostruko veći od profita u 2016. i 2015. godini zajedno.

Finansijski status kompanije OSHEE nije poznat. MMF je kritikovao OSHEE, između ostalog, zbog propusta da primeni pravila o transparentnosti, s obzirom da ne objavljuje tromesečne finansijske izveštaje od septembra 2016. Takođe, OSHEE nije dostavio godišnji bilans stanja za 2016. i izveštaj o reviziji Nacionalnom poslovnom centru, što je zakonska obaveza za sve kompanije registrovane u Albaniji. Ministarstvo finansija je u aprilu 2016. objavilo finansijske rezultate za tri kompanije u sektoru za prvi kvartal te godine, ali ovi izveštaji nisu ažurirani od tada. MMF smatra da transparentnost finansijskih pokazatelja ima ključni značaj za korporativno upravljanje u javnom sektoru, s obzirom da nedostatak transparentnosti omogućava da ova preduzeća postanu predmet zloupotreba.

Ministarstvo finansija nije odgovorilo na mejlove BIRN-a o razlozima zbog kojih je prestalo da objavljuje kvartalne korporativne izveštaje, kako je zahtevao MMF.

Operator distribucije takođe nije odgovorio na pitanja zbog čega je zaustavljen trend

smanjenje gubitaka i zašto nije dostavio Nacionalnom poslovnom centru bilans i revizorski izveštaj za 2016. godinu.

Trnovit put reforme

U oktobru 2014. albanska Vlada pokrenula je „Reformu za oporavak sektora energetike“ uz talas hapšenja građana koji su bili osumnjičeni za krađu struje. Vlada je u februaru 2015. najavila Plan oporavka, koji je predviđao smanjenje gubitaka u sektoru električne energije za 5% godišnje, od 37,6% u 2014. godini, na 8% u 2020. godini.

Prema podacima BIRN-a, od septembra 2014. do juna 2015. godine, za krađu električne energije optuženo je 2.600 građana. Zbog straha od procesuiranja, povećan je stepen naplate zaostalih računa. ERE je 2015. odobrio promenu strukture prodajne cene, uvođenjem jedinstvene naknade u iznosu od 9,5 leka (0,071 evra) po KWh za domaćinstva. Za ostale potrošače, cena zavisi od toga kojoj kategoriji pripadaju. Kompanija OSHEE poboljšala je svoj bilans tokom 2015. godine. Prihodi koje je sama kompanija objavila, ali koji nisu potvrđeni od strane nezavisnih revizora, povećani su na 58,6 milijardi leka (439,7 miliona evra), sa 47,3 milijardi leka (354,9 miliona evra) u 2014. Ključni pokazatelj, smanjenje gubitaka, poboljšan je sa 37% na 31%.

Međutim, podaci ERE pokazuju da je smanjenje gubitaka u sektoru distribucije od tada u zastoju. U 2016. gubici su iznosili 28%, a u periodu januar - avgust 2017. godine - 27,5%. Cilj za 2016. bio je 26%, dok su u 2017. gubici trebali biti smanjeni na 21%. Loši rezultati u prethodne dve godine otežavaju postizanje ciljeva za period 2018 - 2020.

Dok su domaćinstva postala ažurnija u plaćanju svojih računa, isto se ne može reći za državne institucije i privatna preduzeća. Prema podacima ERE, neizmirene obaveze prema OSHEE povećane su sa 69 milijardi leka u 2016. (517,7 miliona evra) na 71,6 milijardi leka (537,2 miliona evra) u avgustu 2017. U strukturi duga, udeo domaćinstava je postepeno smanjen sa 52,6 milijardi leka (394,7 miliona evra) u 2015. na 50,3 milijardi leka (377,4 miliona evra) u 2017. Ovo međutim nije slučaj sa nebudžetskim klijentima, čija dugovanja su višestruko uvećana, sa 1,6 milijardi leka (12 miliona evra) na 7,4 milijardi leka (55,5 miliona evra).

U izveštaju MMF-a se navodi da je nakon impresivnih inicijalnih postignuća, reforma u elektroenergetskom sektoru odložena i da ju potrebno rezimirati.

Smanjenje gubitaka u distributivnoj mreži nije u skladu sa planom, jer je odloženo dalje restrukturiranje i liberalizacija tržišta.

Paralelno, Svetska banka, koja je tri godine vodila kreditni program u sektoru, izrazila je zabrinutost zbog nedostatka rezultata u pogledu ključnog pokazatelja - smanjenja gubitaka. Nakon što je pohvalila inicijalna postignuća reforme, Svetska banka u svojoj najnovijoj

proceni navodi da program smanjenja gubitaka nije realizovan.

Albanski sektor energetike ponovo je pod finansijskim stresom, stvorenim kombinacijom nekoliko faktora, napominje Svetska banka.

Manjak padavina tokom 2017. doveo je do povećanja troškova uvoza za oko 120 miliona evra u odnosu na 2016. godinu. Distributivna kompanija OSHEE nije smanjila gubitke, što dovodi do zastoja u realizaciji godišnjeg programa smanjenja gubitaka, navodi se u izveštaju. Ovo je izazvalo nametanje neadekvatne obaveze kompaniji KESH.

Zbog ovih faktora, Svetska banka je promenila ukupnu ocenu učinka od generalno pozitivne do generalno negativne.

Indikator „napredak ka postizanju ciljeva projekta“ bio je u prethodnoj oceni „zadovoljavajući“, dok je u sadašnjem rejtingu, izdatom 31. decembra 2017. godine, pao na „relativno zadovoljavajući“. Drugi indikator, „opšti progres implementacije“ smanjen je od „relativno zadovoljavajući“ na „relativno nezadovoljavajući“. Svetska banka koristi ovu vrstu procene da bi videla koliko se efikasno njeni krediti koriste za specifične projekte.

Vrlo je verovatno da, ukoliko ne bude obnovljenih napora za ubrzanje programa smanjenja gubitaka, ključni ciljevi razvoja projekta, smanjenje gubitaka i finansijska održivost, neće biti postignuti u skladu sa planiranim rokom, navodi Svetska banka.